

Ekobrottsmyndigheten
Swedish Economic Crime Authority

Tillsammans mot ekobrott

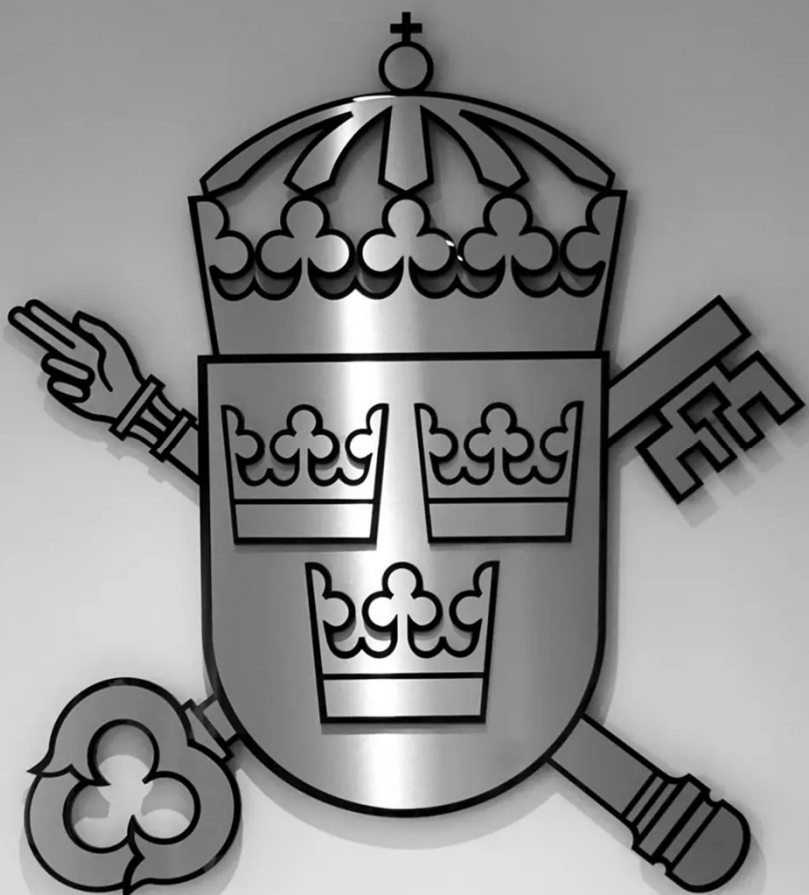
Ekobrottsmyndigheten – Tillsammans mot brott

- En av Sveriges två åklagarmyndigheter.
- Upptäcker, avbryter, utreder och lagför **ekonomiska brott inom näringsverksamhet**. Arbetar även aktivt för att återföra brottsvinsterna.
- Nära och systematisk samverkan med andra myndigheter och ett välutvecklat internationellt samarbete.
- Verksamhetsgrenar:
  - Utredning och lagföring
  - Underrättelseverksamhet
  - Brottsförebyggande verksamhet

Allt arbete ska genomsyras av ett brottsförebyggande perspektiv

Ekobrottsmyndighetens brottskatalog

- **Brott mot borgenär**
  - bokföringsbrott och oredlighet mot borgenär
- **Brott mot aktiebolagslagen**
  - förbjudet lån och målvakter
- **Brott mot skattebrottslagen**
  - skattebrott och försvårande av skattekontroll
- **Penningtvättsbrott**
  - Penningtvätt och näringspenningtvätt
- **Brott mot lagen om omställningsstöd**
- **Brott mot EU:s finansiella intressen**
- **Annan brottslighet med särskilda krav på kännedom om finansiella förhållanden**

ARBETSLIVSKRIMINALITET

MYNDIGHETSGEMENSAMT REGERINGSUPPDRAG SEDAN 2018

FOKUS BYGGBRANSCHEN

Definition arbetslivskriminalitet

Arbetslivskriminalitet är kvalificerade förfaranden

- som strider mot bestämmelser i författningar eller avtal, och
- som rör arbetslivet.

Vid bedömningen av om ett förfarande är kvalificerat ska särskilt beaktas om förfarandet

- innebär att arbetstagare utnyttjas,
- innebär att konkurrensen snedvrids,
- utförs i organiserad form eller systematiskt, eller
- är av allvarlig eller omfattande karaktär.

Delegation mot arbetslivskriminalitet (Dir 2021:74), 2022-03-31

Samhällets kostnad = 120 – 150 miljarder

- 81- 94 miljarder i oredovisade löneinkomster
  - varav **26 miljarder i brottsvinster** till de inblandade företagen
- 20 miljarder arbetsplatsolyckor
- 1 miljard för exploatering och människohandel
- 0,36-1,4 miljarder i felaktiga ersättningar från Försäkringskassan
- 113 miljoner för felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning

Omfattningen av ekobrott / kriminell ekonomi

- Felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet ca 13 - 16 miljarder kronor år 2021
- Bedrägerier ca 5,8 miljarder kronor i brottsvinster år 2022
- Den totala vinsten från narkotikahandeln i första led är ca 1,8 - 2,8 miljarder kronor per år

*Källor: Det svenska tillståndet, En antologi om brottsutvecklingen i Sverige, Amir Rostami, Jerzy Sarnecki, 2022, Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2021, 2021-10-19, Rapport; Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen 2021, ESV 2023:22, Skatteverkets skattefelsrapport, 2020, De dödliga bedrägerierna, Polismyndigheten, NOA, NBC, 2022

Utveckling av arbetslivskriminaliteten

- Inget nytt fenomen för EBM
- Vanligast inom identifierade riskbranscher.
- Olika sårbarheter utnyttjas beroende på vilken bransch det gäller.
- Handlar om allt från enklare regelbrott till organiserad ekonomisk brottslighet.
- Kopplingar till olika kriminella grupperingar i Sverige och utomlands.

Risker för kommunen kopplat till ekonomisk brottslighet

Riskområden ekonomiska brott

- Tillstånds- och tillsynsverksamhet
- Upphandling
- Mark och lokaler
- Försäljning av fastigheter
- Bidrag till individer
- Bidrag till föreningar
- Fakturahantering

Riskbranscher

- Bygg,
- Transport, inkl. leveranser kopplade till varuinköp
- Lokalvård
- Gröna näringar
- Tvätterier
- Bilverkstäder
- Restaurang
- Vård och omsorg

Multikriminalitet – organiserad brottslighet – legala företag

Skattebrott
Bokföringsbrott
Penningtvätt
Svart arbete
Osanna fakturor
Personalliggare
Kassaregister
Utstationering
Utlänningslagen
Falsa individuppgifter

Svenska modellen
Upphandling

Organiserad
ekonomisk
brottslighet

Människo-
exploatering,
arbetsmiljöbrott

Mål:
ekonomisk
vinning

Avtalsbrott,
t.ex. lön och krav
på leverantören

Välfärdsbrott

Handel med arbetstillstånd

Registrerad arbetskraft
Utnyttjande av identiteter
Bidragsbrott och bedrägerier

Osund konkurrens där lagstöd saknas för myndigheter att agera!

Exempel på rättigheter som inte finns i lag men som ofta är reglerade i kollektivavtal är:

- anställningsform
- nivå på löner och ersättningar
- ersättning för övertidsarbete
- ersättning för jour och beredskap
- tjänstepension
- försäkringsskydd (pensions- och olycksfallsförsäkringar)
- ersättning vid sjukdom

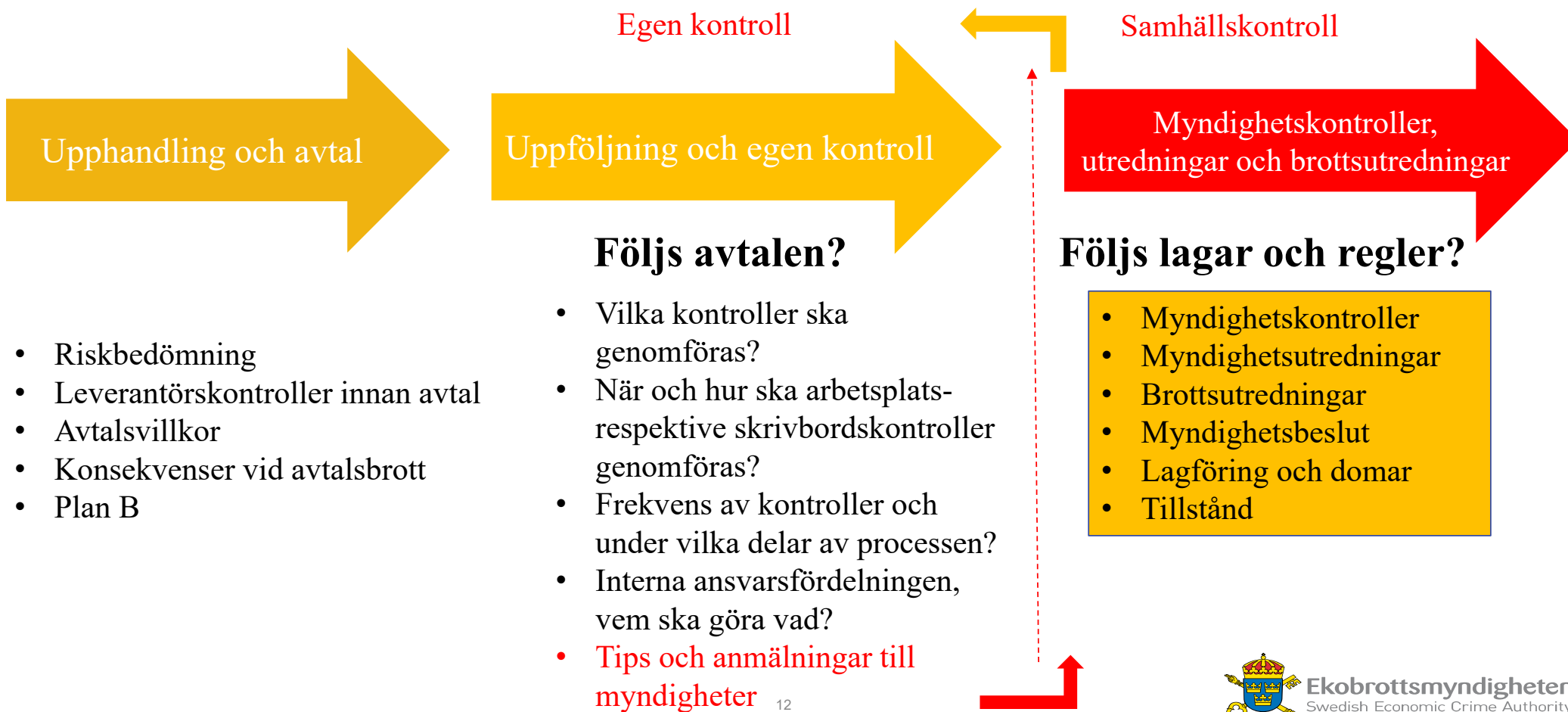
Finns inget kollektivavtal är det viktigt vad som regleras i avtal!

Lagar och regler styr myndigheternas arbete!

Om det saknas både lagregleringar och avtal på ett område så bestämmer arbetsgivaren vad som gäller! Undantaget LOU!

Våra olika roller och vikten av att samarbeta!

Vad är osund konkurrens inom upphandling?

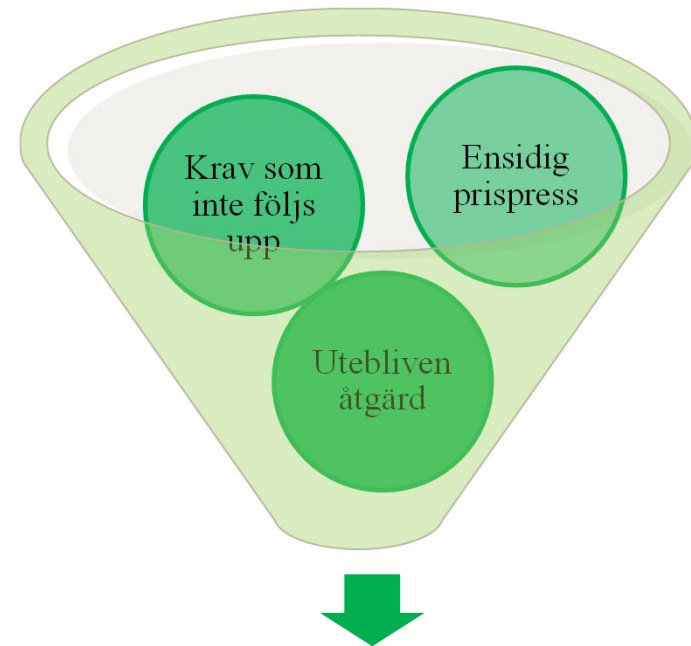
Obligatoriska krav i upphandling

Skatter och avgifter

Allvarligt fel i yrkesutövningen som gör att leverantörens redbarhet kan ifrågasättas

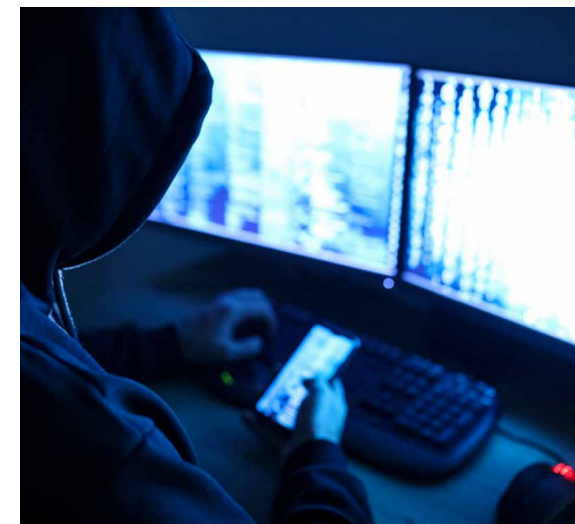

Osund konkurrens

FÖRETAG SOM BROTTSVERRKTYG

Samhällsutvecklingen har förändrat den ekonomiska brottsligheten

- Kriminella använder företag som brottsverktyg
- Penningtvätt, nya betaltjänster, betalningsplattformar och kryptovalutor
- Ökade internationella kopplingar i brottsuppläggen och arbetslivskriminalitet kopplat till utländsk arbetskraft
- Möjliggörare i form av specialister med specifika kompetenser
- Utnyttjade identiteter, falska handlingar och målvakter
- Krypterad kommunikation
- Korruption, infiltration och mutor

Vad innebär det att ett företag används som brottsverktyg?

1. Företag gör det möjligt för kriminella att **skapa en legal fasad** som de kan **använda för att begå brott** mot staten och vårt välfärdssamhälle, bedrägerier mot kreditgivare, leverantörer, investerare och allmänheten som de annars inte hade kunnat begå.
2. Företag gör det möjligt för kriminella att **distansera sig från de brott** som de begår i företagets namn och därmed **undvika att bli dömda** för brotten **eller betalningsskyldiga** för skulder som uppkommer i företaget.
3. Företag används av kriminella för att **tvätta vinster** från annan brottslighet vita.
4. Företag används för att **skapa falska individuppgifter** som ger kriminella falska vita inkomster som de kan leva på i samhället.

Brottsverktyg – Målvakter och utnyttjade identiteter

- Marginaliserade personer från t.ex. baltiska staterna och Polen
- Ansöker om invandring till Sverige för gästarbete
- Tilldelas ett svenskt personnummer/samordningsnummer
- Öppnar stort antal bankkonton, bankdosor, BankID
- Registreras som företrädare på svenska aktiebolag hos Bolagsverket
- Identiteten stannar kvar i Sverige men personen åker tillbaks till sitt hemland

Informationsfolder ”Varningssignaler kopplade till målvakter”:

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2022/11/informationsfolder-malvakter.pdf>

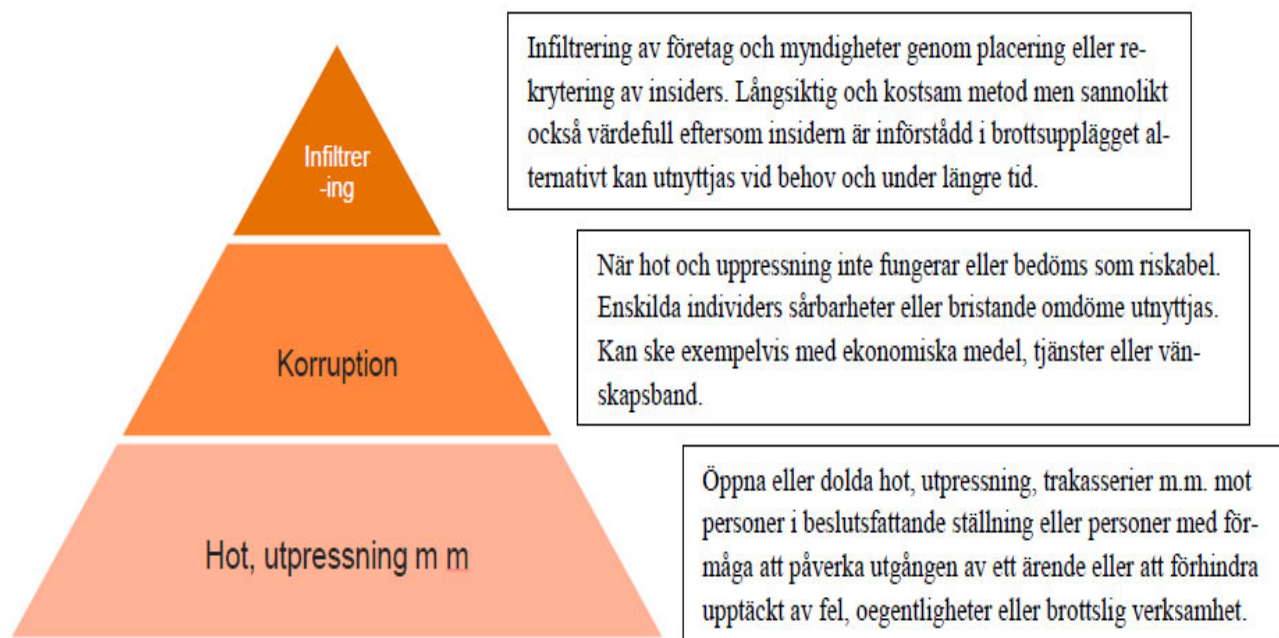
Förslag på åtgärd: Om en företrädare i ett företag har ett samordningsnummer, stäm av med Skatteverket att samordningsnumret är aktivt och om identiteten är styrkt, sannolik eller osäker. Skatteverket får inte själva informera banker om falska identiteter. Kontrollera mot Bolagsverkets register om identiteten finns i fler företag/register. *OBS! Ny lag från 1 september 2023*

Exempel på upplägg med människoexploatering och arbetslivskriminalitet

- Tecknade avtal om arbetsrättsliga villkor (lön, arbetstid och försäkringar) följs inte.
- Avtalsenliga löner på papperet, men får mindre betalt t.ex. genom krav att del av lönen måste betalas tillbaka till arbetsgivaren.
- Handel med arbetskraftstillstånd och identiteter.
- Registrerad arbetskraft men de utnyttjas genom att en del av lönen måste betalas tillbaka till arbetsgivaren. Pengarna blir en svart inkomst till företagaren och arbetstagarna exploateras.
- Anställda får arbeta under mycket dåliga arbetsvillkor som kan resultera i farliga arbetsmiljöförhållanden.

Otillåten påverkan och korrupktion

Figur 2. Olika former av otillåten påverkan. Ju högre upp i pyramiden, desto mer resurskrävande och långsiktig strategi krävs från avsändarens sida.

Otillåten påverkan

- ❖ Otillåtet påverkan sker mot medarbetare inom kommunal och statlig förvaltning, politiska organ, på lokal och nationell nivå och det privata näringslivet
- ❖ Insiders inom banker, myndigheter och låneinstitut

OMVÄRLDSANALYS KINA

Ekobrottsmyndigheten
Swedish Economic Crime Authority

Kina

- En kommunistisk diktatur utan fria och demokratiska val
- Målet är att vara världens främsta nation 2049 – när folkrepubliken fyller 100 år.
- Delmål – Made in China 2025 → självförsörjande och ledande inom tio högteknologiska områden
- **Hur agerar Kina för att nå sina mål?**
  - Överenskommelser i affärsavtal
  - Uppköp av företag
  - Studenter utomlands
  - Underrättelsemetoder och företagsspionage
- Den kinesiska regimen har på senare tid uppträtt alltmer aggressivt i sina relationer med omvärlden, även utanför sitt närområde. De har stora intressen att vara närvarande i Arktis och har bland annat antenner för satelliter i norra Sverige, liksom vindkraftsparker och infrastruktur
- Idag har Kina världens näst största ekonomi och de näst största försvarsutgifterna efter USA

Underrättelselagen och partiets inflytande

”Nationella underrättelselagen”

- Lagen antogs 2017 och är bakgrunden till diskussionen om inte använda kinesisk teknik och appar (t.ex. Huawei och TikTok m.m.)
- Enligt lagen måste alla kinesiska medborgare och organisationer samarbeta med säkerhetstjänsten
- Lagen omfattar även medborgare utomlands, samt organisationer och företag med verksamhet och dotterbolag i andra länder
- Detta innebär att den kinesiska partistaten har ett potentiellt inflytande över såväl medborgare som företag även när de befinner sig utanför Kina
- Medborgarna kan tvingas spionera genom att samla in uppgifter från företag de arbetar i om myndigheterna efterfrågar dem

Kinesiska kommunistpartiets inflytande

- Företag med fler än tre anställda partimedlemmar ska enligt partiets stadgar bilda ”particeller”
- Cellernas uppdrag är att se till att företaget följer partilinjen
- Partiet får information om företagen och inflytande i näringslivet

Kinastrategin, 2019

- 2019 antog regeringen en ”**Kinastrategi**”
- Enligt den innebär relationen med Kina både ”möjligheter och utmaningar”
- Slår fast att landet är en diktatur där friheter inskränks och utan oberoende rättsväsende
- Sverige vill utveckla handeln med Kina, samtidigt som man varnar för riskerna med att ingå avtal med landet. Den belyser Kinas bristande respekt för mänskliga rättigheter och att landet är världens enskilt största utsläppare av koldioxid
- Förhållningssättet är att ”nyttan för det svenska samhället står i centrum, samtidigt som Sveriges säkerhet inom relevanta områden säkerställs”
- EU uppdaterade sin Kinastrategi sommaren 2023. Enligt denna vill unionen minska beroenden av Kina, men inte kapa banden med landet då handeln är nödvändig

Säkerhetspolisens årsbok

I Säkerhetspolisens årsboks slås fast att:

- Den sammantagna kinesiska säkerhetshotande verksamheten riskerar att undergräva svensk export och innovationsförmåga
- På sikt kan Kina påverka svensk konkurrenskraft och sysselsättning och är ett allvarligt hot mot Sverige

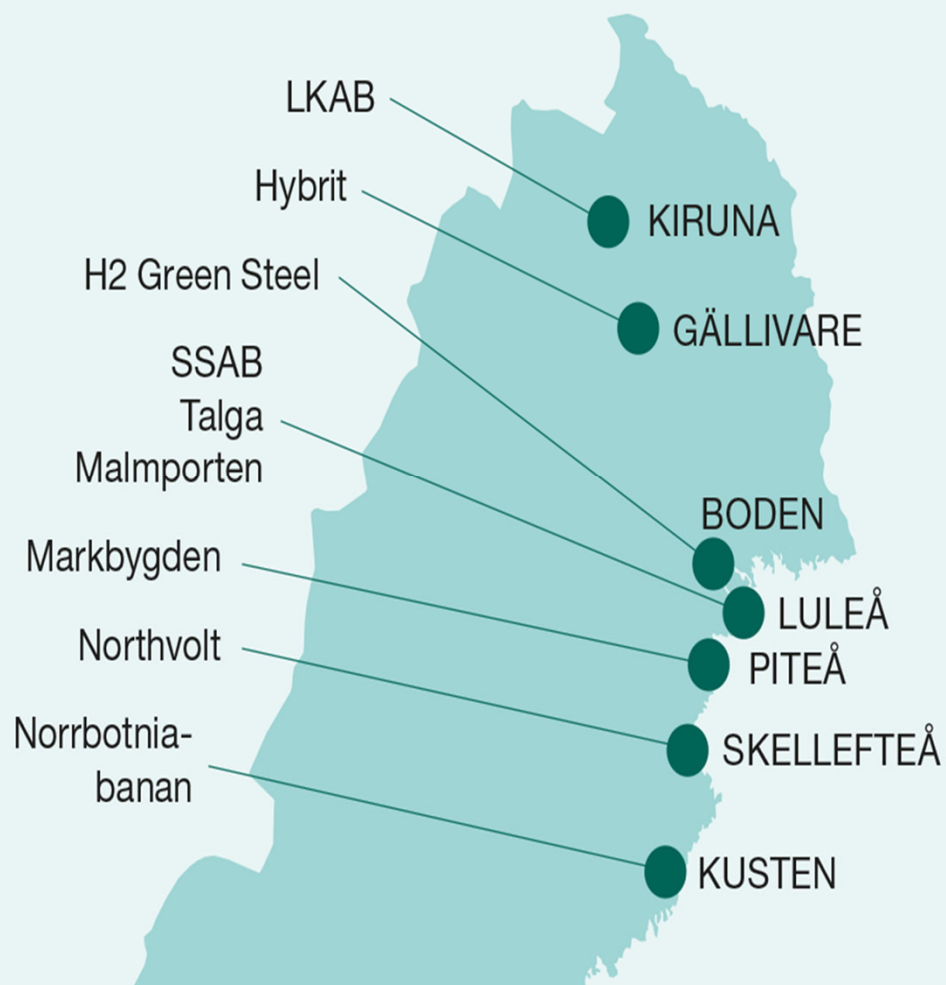
Frågor att ställa sig

- Innebär denna etablering eller investering att antalet arbetstillfällen för kommunens invånare ökar? Eller flygs de in? Vad står i avtalen egentligen?
- Vem finansierar? Hur finansieras det?
- Geografin – ligger området med den utländska investeringen i område som är intressant för Sverige ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv?
  - Gynnas Sverige av ökad kinesisk närvaro i området?
  - Gynnas Nato av ökad kinesisk närvaro i området?
  - Gynnas kommunen och dess varumärke av ökad kinesisk närvaro?

INVESTERINGAR I NORRA REGIONEN

RISKER FÖR EKONOMISK BROTTSLIGHET OCH ARBETSLIVSKRIMINALITET

Samhällsomvandlingen i norra regionen

- Inledningsvis koncentrerat till Norr- och Västerbotten
- Nya projekt i Jämtland och Västernorrland
- Sammantaget minst 1 500 miljarder under 20 år

Vad lockar oseriösa aktörer till regionen?

- Stora summor pengar i omlopp
- Stort geografiskt område med många bolag och glest med myndighetsresurser
- Få personer i området som kan utföra arbetena
- Behov av utländsk arbetskraft
- Begränsade möjligheter till kontroll

Till detta kommer krav på stora industrier och företag att komma igång snabbt och för att kunna producera till varje pris

Hur ser drivkrafterna ut för den oseriösa aktören?

Om **2 %** av dessa investeringar går till svart arbetskraft, stölder, mutor, bedrägerier osv så har den otroligt positiva satsningen bidragit till att oseriösa och kriminella aktörer kan tillgodogöra sig brottsvinster på **30 miljarder, dvs 1,5 miljard per år...**

I andra dialoger pratade ett stort bolag i regionen om att man kunde uppskatta överfakturering, stölder, mm till minst 5% av omsättningen.

Vad är Er bild?

Risker för brottslighet vid snabba samhällsförändringar - ett regionalt perspektiv!

- Vad är myndigheter och andra aktörers verksamheter **dimensionerade** för?
- Hur **många beslut** måste **skyndsamt** tas i kommuner, länsstyrelser osv?
- **Hur många** underleverantörer vill in och tjäna snabba pengar?
- **Tål ett projekt**, stort eller litet, **en försening**?

Olika investeringar har olika risker som kräver olika åtgärder

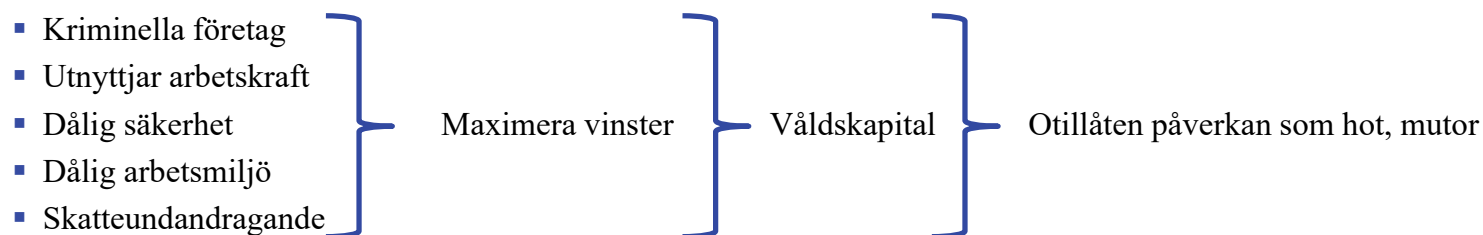
1. Strategiska investeringar
2. Statliga satsningar
3. Kommunala investeringar
4. Privata investeringar
5. Övrig brottslighet

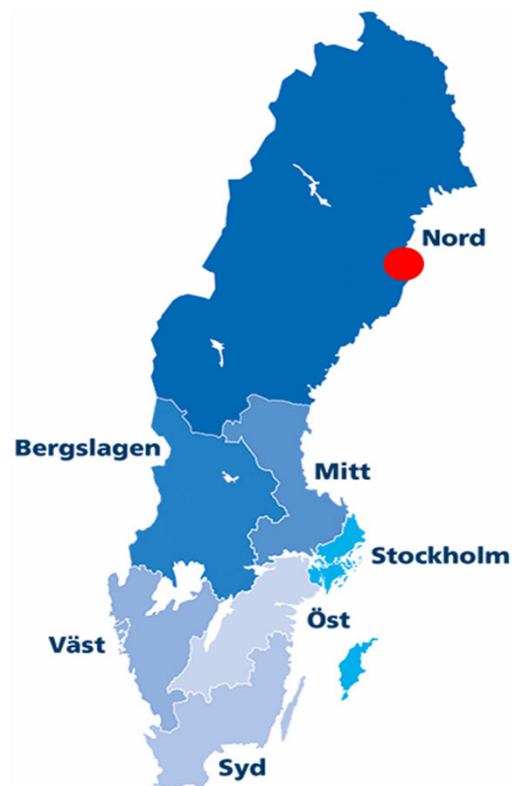
Företaget H2 Green Steels 500 hektar stora markområdet i Norra Svartbyn jmför med Kungsholmen som är 12 hektar

Problem kopplat till de stora industrietablerna i norra regionen

- Stora entreprenader har inneburit att 1000- tals bolag kontrakteras i olika led vilket har medfört:
  - Svårt för beställare och huvudentreprenörer att hålla kontroll över vilka företag de gör affärer med
  - Stora problem med ue-led, svårt att få överblick över de bolag som finns på plats och deras plats i respektive ue-kedja
  - Ingen kunskap om vilka som egentligen utför arbetet åt dem på plats eller vilka de egentligen betalar till
- Fokus på att snabbt få igång projekten i kombination med för stort fokus på att pressa priser leder till att:
  - Underentreprenörer tvingas kapa kostnader genom att själva bryta mot regler eller ta in företag under sig som gör det

Exempel arbetslivskriminalitet i region nord

Mindre kommuner och orter nära större etableringar blir attraktiva för oseriösa aktörer

Tips : ”Det är stökigt på byggarbetsplatsen på orten X”

Myndighetsgemensam kontroll

Resultat vid arbetsplatskontrollen

- En person som saknade rätt att arbeta i Sverige påträffas.
- Person med utvisningsbeslut påträffas.
- Arbetstider kunde inte redovisas.
- Stora brister kring byggställningar.
- Fallskydd saknades.
- Personer på plats fanns inte inskrivna i personalliggaren.

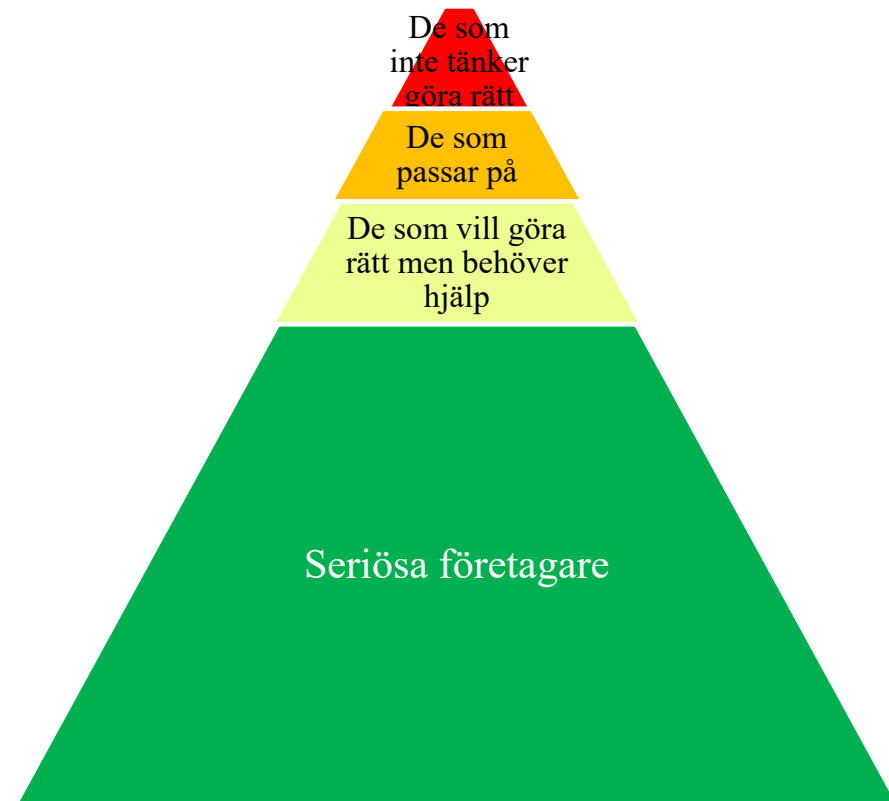
Effekter

- Företrädaren för byggbolaget dömdes i hovrätten för brott mot utlänningslagen.
- Byggbolaget påfördes en särskild avgift för brott mot utlänningslagen.
- Företrädaren för en ue till byggbolaget som hade näringsförbud dömdes till fängelse för överträdelse av näringsförbud.
- 3 företrädare misstänkta för grova skattebrott.
- Utbetalningar på ca 20 miljoner kronor från Länsstyrelsen har stoppats.
- Flera kommuner har avbrutit samarbetet med aktören.

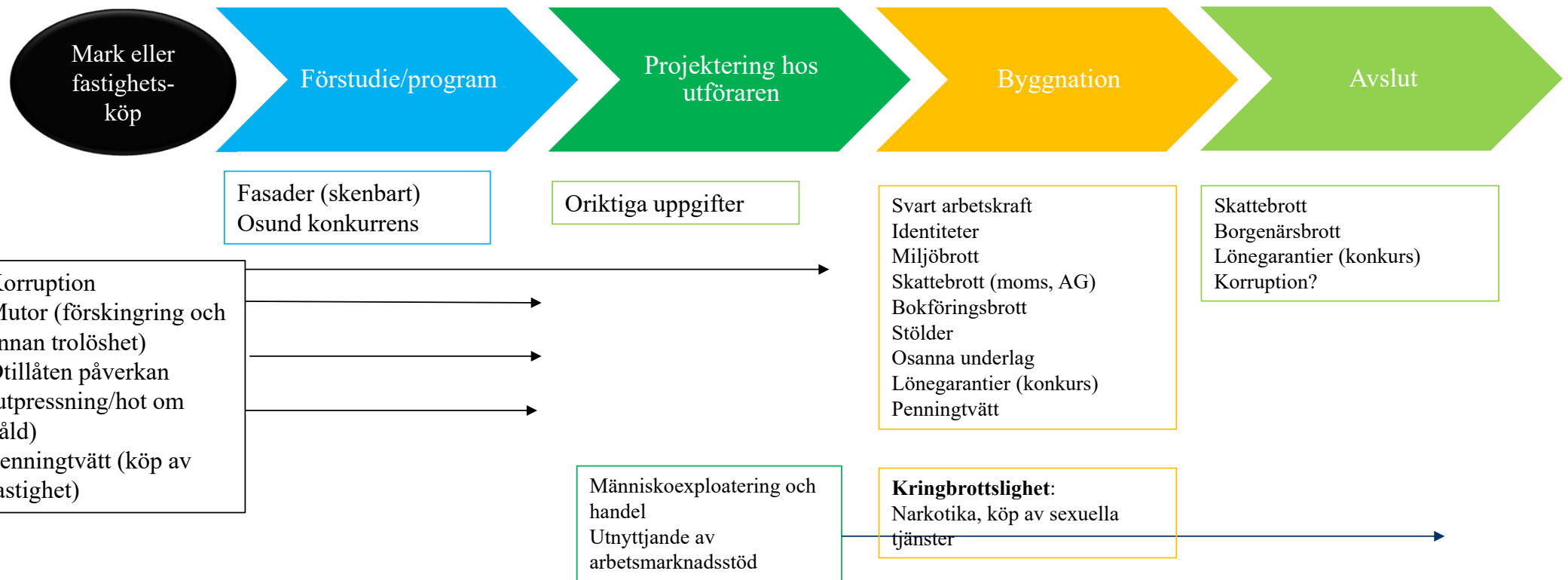

Vikten av att agera på alla nivåer!

- Ekonomisk brottslighet begås per definition inom ramen för näringsverksamhet. Därför är **administrativa åtgärder** riktade mot sådan kriminalitet **särskilt effektiva** av det enkla skälet att sådana åtgärder riktar sig mot företag och personer som driver en legal verksamhet.
- Den som verkar helt utanför lagen och legala strukturer går inte nå med sådana åtgärder (Brå 2015:15)

Risker för olika brott i ett projekt

Risker förknippade med en Kommuns försäljning av en fastighet eller vid anvisning av mark och exploatering?

Finns risk för penningtvätt?

Finns risk för investeringar av brottsvinster?

Finns risk för att kommunen stödjer oseriösa och eller kriminella företag och personer?

Kan den Ni pratar affären, verksamheten eller är det en målvakt/bulvan?

1. Vem är personen/personerna bakom företaget som vill köpa fastigheten eller marken?
  - a. *Ta reda på fakta om den formella köparen och ägarna bakom företaget*
  - b. *Ta reda på fakta om företaget*
2. Hur finansieras affären? Var kommer pengarna ifrån? Har köparen råd att genomföra affären?
3. Vad ska köparen använda fastigheten eller marken till? Vem ska använda fastigheten eller marken?

Behov av förflyttning från tillit till kontroll!

Tillitsbaserat arbetssätt som bygger på antagandet att ”alla vill göra rätt för sig”.

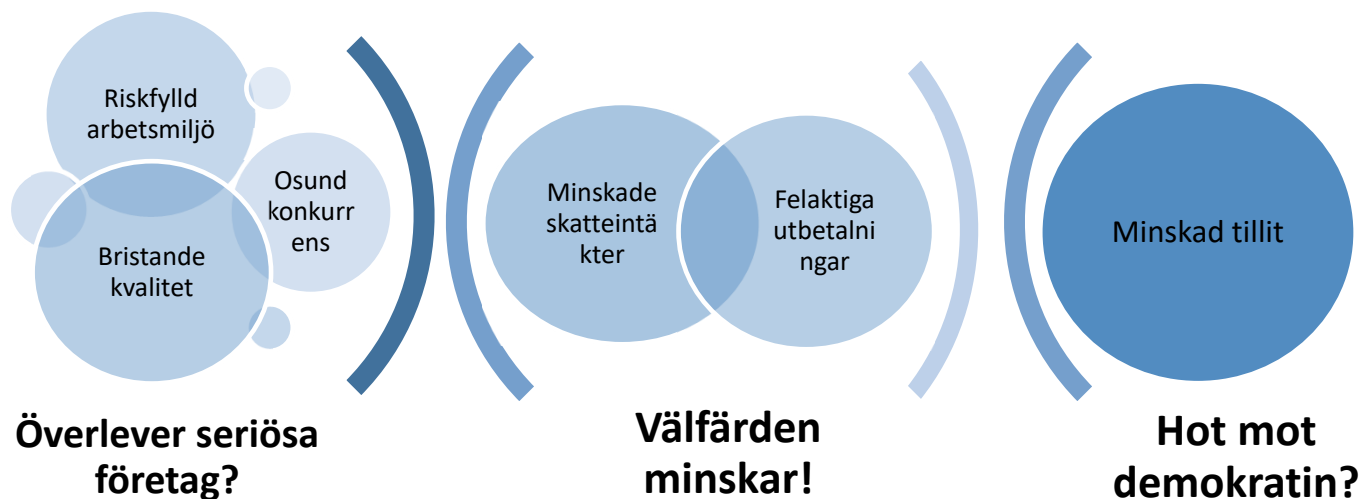
Kontroll är fint för det visar att vi värnar om våra gemensamma medel och välfärd.

VARFÖR SKA MYNDIGHETER, KOMMUNER OCH FÖRETAG FÖREBYGGA EKOBROTT?

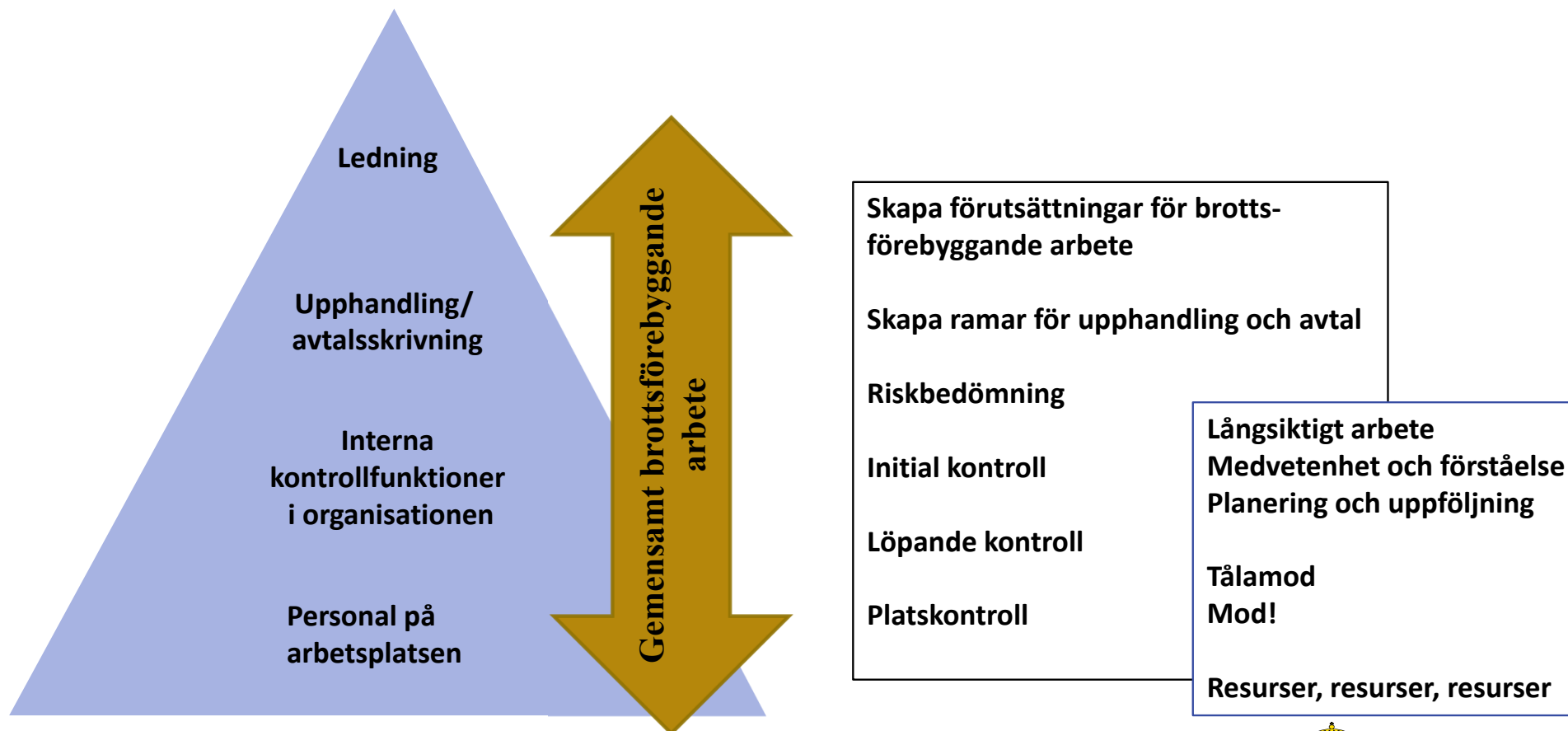
Ekobrottsmyndigheten
Swedish Economic Crime Authority

Varför ska myndigheter, kommuner och företag förebygga ekobrott?

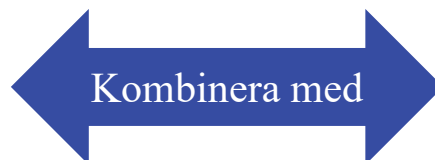
- Samhället behöver agera på alla nivåer
- Viktigt att upptäcka brottslighet tidigt
- Kommuner, arbetsmarknadens parter och företag har flera verktyg de kan använda

Framgångsfaktorer – genomsyra

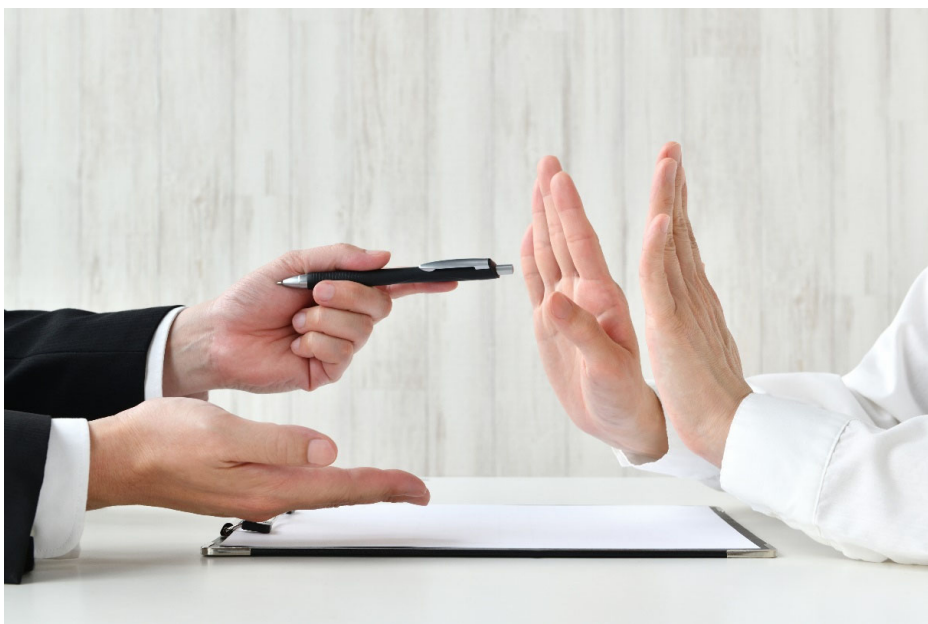
Framgångsfaktorer:

- Tydliga avtalsvillkor
- Riskbedömning
- Kontroller före och löpande
- Fördjupade kontroller

- Ställ krav i upphandlingar och avtal som säkerställer sund konkurrens t.ex. sociala och arbetsrättsliga villkor
- Tydliggör påföljder vid avtalsbrott
- Följ löpande upp avtalsvillkor och utför arbetsplatsbesök
- Agera vid avtalsbrott

Det känns inte bra.....

- Vid upphandling, vid affärer så framkommer ibland känslan av att ”det känns inte bra”.
- Den känslan som Du har bygger på att den Du gör affären med har ett avvikande beteende. Du reagerar på något i svaren, något i agerandet stämmer inte.
- Känns det inte bra, fundera på vad Du faktiskt reagerat på.

**Våga ställa kritiska frågor om affären!
Ställ kritiska frågor till dess ni fått tillfredsställande svar!**

Lämna tips

www.ekobrottsmyndigheten.se

www.polisen.se

Tack för idag!

Arbetslivskriminalitet, upphandling

Anna Lundström (Umeå)

Brottsförebyggande specialist

anna.lundstrom@ekobrottsmyndigheten.se

010-562 98 08

Vill du veta mera om hur du kan förebygga ekobrott? Läs mera på myndighetens externa webbsida:

www.ebm.se/bf

Du hittar EBM:s ”Vägledningen Förebygg arbetslivskriminalitet genom upphandling” och vår uppdaterade checklista ”Vet du vem du gör affärer med?” och ”Varningssignaler kopplade till målvakter” framtagen av samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism via vår hemsida eller direkt via länkarna nedan:

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/forebygg-arbetslivskriminalitet/>

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/checklista-undvik-oseriosa-aktorer/>

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2022/11/informationsfolder-malvakter.pdf>